

Petr Knotek: To, co člověk může udělat, by udělat měl

Krystýna Tronečková

Psychologický ústav FFMU, Brno

info@psychologon.cz

Anotace: Článek je udělaný formou rozhovoru s Petrem Knotkem alias Pjéra La ŠéZe, psychoterapeutem a hercem ze známého divadelního představení Čtyři dohody. Petr vypráví o své lásce k indiánskému stylu života, o jungiánské psychoterapii a jejím skloubením s divadlem a také o velkém příteli Jaroslavu Duškovi. Petr v rozhovoru také popisuje to, jak našel cestu ven z životní krize.

Abstract: This Article contains interview with Peter Knotkú alias Pjér La Sèze, a psychotherapist and an actor from a famous theater play The Four Agreements. Peter speaks about his love for the indigenous way of life, the Jungian psychotherapy and its combination with theater and also, about a great friend Jaroslav Dušek. Petr also describes the way from his life crisis.

Klíčová slova: Petr Knotek, Pjér La ŠéZ, Jaroslav Dušek, Čtyři dohody, Pátá dohoda, Vizita, jungiánská psychoterapie, Jung, indiánský život

Keywords: Petr Knotek, Pjér La SEZ Jaroslav Dusek, The Four Agreements, The Fifth Agreement, Vizita, Jungian psychotherapy, Jung, Indian life

Má blízko k indiánům, žije v jurtě, k psychologickým terapiím se mu osvědčil buben. Své myšlenky předává publiku společně s Jaroslavem Duškem na vyprodaných divadelních představeních, k nimž také tvoří hudbu. Petr Knotek, známý pod přezdívkou Pjér La ŠéZ,

svým rozmanitým životem připomíná trochu renezančního člověka. To, co ostatní čtou celý život z knih, on prověřil v životě. Ačkoliv vystudoval pětiletou magisterskou psychologii, další osvědčení a certifikáty nebyly jeho hnacím motorem ke spokojenému životu. „Už nikdy nechci být v situaci, že mě někdo bude z něčeho zkoušet. Když jsem dodělal školu, byl jsem znechucený z toho systému. Ve většině případů jde o osoby s akademickým vzděláním, hodně toho vědí, ale mají to jen přečtené a uspořádané podle abecedy. Ale těch lidí, kteří by si to pustili k tělu a kteří by tím žili, na akademické půdě moc nebylo.“

Průběh psychoterapií

Všední den Petra Knotka je velmi pestrý. Od půl desáté do půl třetí se věnuje soukromé psychologické praxi a večer hraje divadlo. „Většinou mívám tak tři konzultace s klienty. Diagnostiky mám jednoduché, zajímá mě rozlišení mezi neurózou a psychózou. Důležitý je ten stupeň, kde se člověk nachází, někdy přijdou lidi už diagnostikovaní...“ Petr Knotek se zabývá hlavně terapií. „Nemám udělaný žádný psychoterapeutický výcvik, neupínám se na konkrétní směr či metodu. Nesmírně sympatický je mi však Jung.“

Ve své psychologické praxi provádí s pacienty dvě hlavní metody. Jednou z nich je rozhovor. „To je takový základ a nejlepší metoda, s kterou vesmír přišel,“ hodnotí Petr. Dále se rozovídá o tom, jak v terapii používá buben, který považuje za další, doplňující metodu. „Je to šamanský rituál a člověku pomůže překonat hranice vědomí,“ vysvětluje Petr jeho význam. Tvrdí, že z pohledu jungiánské psychoterapie se jedná o aktivní imaginaci. „Buben převede člověka na druhou stranu velmi rychle, otevře mu další roviny.“

Na klienty prý hodně účinkuje i překysličení mozku, takzvaná hyperventilace, užívaná v terapii k holotropnímu dýchání. „Člověku to přinese silné zážitky, jedna klientka byla asi hodinu v podivné tenzi, a pak popisovala, že bojovala s bohem.“ Petr Knotek podotýká, že tyto metody jsou primitivní a v tom spočívá to kouzlo. „My jsme totiž přecivilizovaní, slyšíme na to a léčí nás to. Když je člověk racionální, otevřou mu tyto jednoduchosti nový svět.“

„Lidé, kteří za mnou do terapie chodí, hledají reálnou svobodu, už je nebaví anarchismus, být někde zavřený,...v tom jim snad mohu pomoci.“ Svoboda dle Petra znamená změnu reakcí na dosavadní systém. „Učím je, aby na to přestali reagovat, indiáni mají tu výhodu, že jdou na tu dřev...Dokud se systémem bojují, tak ho živím, sice negativní energií, ale živím ho.“

Inspirace krizí

Jak sám Petr Knotek tvrdí, prodělal v první polovině devadesátých let drsnou životní krizi, která trvala zhruba čtyři roky. Když byl úplně na dně, byly to právě Jungovy myšlenky, které mu pomohly postavit se zpět na nohy a včlenit se mezi lidi. „Jung to považuje za nezbytný stav, proto, aby člověk porozuměl dalším věcem v životě.“ Tehdy četl hodně jeho knihy a objevil také indiány a sílu přírody, což ho podle jeho slov už nepustilo. „Na vrcholu krize jsem ležel dvacet hodin denně v posteli, byl to únik od lidského života jako takového,“ vzpomíná Petr. „Byla to doba, kdy jsem měl vize, silné sny, objevovali se tam šamani, zasvěcovali mě do různých rituálů a stavů.“

Netradiční bydlení

Nedaleko za Prahou si Petr pořídil na bydlení jurtu, ve které strávil již pátou zimu. „Trávit čas v přírodě je něco úplně jiného, místo není pro lidi z vesnice téměř viditelné...“ Má to ale i své úskalí. „Když jedeme s divadlem na několikadenní šňůru, při návratu domů bývá v zimě stejně chladno jako venku, klidně i mínus dvacet.“ Říká, že život v jurtě je tvrdý: „První zima byla euforie, druhá taky a třetí jsem byl hodně nemocný, několikrát se mi vrátila chřipka. Pochopil jsem, že jen mentálně se to utáhnout nedá, člověk musí udělat něco proto, aby bylo teplo. Zatímco ve městě se lidi zabývají spoustou zbytečných věcí, v přírodě se řeší základní a jednoduché skutečnosti týkající se přežití.“ Je to tak, že co lidé ve městě mohou zkonsumovat, v přírodě si musí vytvořit. „Je nutné pokácet strom, nařezat ho, dát dřevo do kamen. Je to primitivní, a v tom je to kouzlo.“ Poslední rok si zve Petr Knotek své klienty na psychologická sezení do jurty. Nejprve měl obavy z toho, co to s nimi udělá, ale výsledek je velmi pozitivní. „Lidé říkají, že je to pro ně výlet, musí tomu vymezit více času, a když přijedou, jsou již přeladění.“

Umělecká stránka života

Kromě psychologie se Petr Knotek věnuje i umění. Vždycky ho zajímalo divadlo a muzikál a hudba. V roce 1981 dal dohromady kapelu s názvem Dvouletá fáma, té se docela dařilo. Po vojně se na literárním semináři seznámil s Jaroslavem Duškem, jejich přátelství jim

vydrželo dodnes. Společně pracovali v kotelně a po revoluci dohromady s Jiřím Macháčkem, Lenkou Vychodilovou, Lumírem Tučkem a dalšími osobnostmi začali pracovat v rádiu Mama, které vysílalo na vlnách stanice Praha. „To bylo poprvé, co jsem s Jaroslavem Duškem spolupracoval profesionálně. Rádio bylo svým zaměřením velmi provokativní a Petr na něj vzpomíná s velkým potěšením. „Vysílací program byl netradiční a alternativní, lidé nás poslouchali, dělali jsme si z ostatních srandu. Například jsme si vymysleli story, telefonovali na různé instituce a z těchto telefonátů sestavili příběh. Z toho pak vyplývalo, kdo je a kdo není ochoten účastnit se za slíbené peníze něčeho, co je od začátku jasná levárna.“ To, že byli trnem v oku, mělo po několika letech za následek zrušení rádia Mama. Dále Petr nastoupil do rádia Limonádový Joe, to ho ovšem přestalo rychle bavit, neboť bylo příliš komerční. Vedle rádia se ve stejné věnoval Petr studiu psychologie na vysoké škole.

V polovině devadesátých let napsal společně s Jaroslavem Duškem filmový scénář, který se však nikdy zřejmě nezrealizuje. Pak začal Petr učit psychologii na vyšší odborné škole a věnovat se psychologické praxi. Do toho přišel Jaroslav v roce 1997 s návrhem, že by mohli hrát představení Vizita, což ještě zintenzivnilo jejich spolupráci. „Měl jsem toho tehdy hodně, ztrácel jsem koncentraci a nejvíc mi ji bralo divadlo. Nebyl jsem zvyklý na kontakt s publikem, nevěděl jsem, na co lidi reagují, měl jsem docela trému.“ Rozhodl se tedy divadlo na nějaký čas opustit a věnovat se pouze psychologii. Tvrdí, že udělal tenkrát dobře, že se divadla vzdal. Potřeboval se ukotvit sám v sobě a přerovnat si, kde je nahoře a kde je dole. „Sám Jung říká, že výška stojí na hloubce a já se díky divadlu dostal moc vysoko, ale ukotvený jsem nebyl. Za tři roky jsem se zkoncentroval, měl jsem i hlubší pole stability a přestal jsem učit. Potkali jsme se znovu s Jaroslavem a bavili se o tom, že začneme spolu zase hrát divadlo.“

Zaujala je kniha Čtyři dohody a přemýšleli, jak to ztvárnit na jevišti. „Vymysleli jsme, že Jára sdělení z knihy prodestiluje skrz sebe a já společně s Alanem Vitoušem vytvoříme k tomu hudbu, která sdílené myšlenky dokresluje, aby tam byla společná meditace, ten šamanismus...“ Ze začátku se to prý nedařilo, rok trvalo, než si to sedlo. „Čtyři dohody hrajeme téměř deset a je to už jinde, označil bych to jako symfonii. Při představení běží několik proudů energie najednou a celé je to jednoduše ukotvené v těch indiánských sděleních, má to ten přesah, lidi na to chodí...“ Petr podotýká, že ačkoliv si energie našla svá koryta, kterými pluje, je to představení živé s proměnlivými nápady a dialogy.

Nedávno do svého repertoáru ke Čtyřem dohodám a Vizitě zařadili s Jaroslavem Duškem ještě Pátou dohodu. „Ta je mi osobně bližší, chodí na ni i jinak vyladěné publikum.

Je to o krok dál směrem k tajemství bytí.“ Lidé prý ale slyší nejvíce na Čtyři dohody. „Nejprve jsme si mysleli, že na to přijde pár nadšenců a po roce to stáhneme. Má to však úspěch. Lidé nám říkají, že kniha jako taková je nedostala, ale představení jim pomohlo pochopit, o čem ten obsah je a podruhé se jim to četlo jinak.“

Syntéza dvou aspektů

Podle Petra má na hraní divadla psychologie velký vliv. Ve hře Vizita často vykreslují ve společných dialogích s Duškem vztah mezi terapeutem a klientem. Jedná se o improvizaci, na které se podílejí do značné míry i diváci. Dochází zde i k aktivním imaginacím v podobě obrazů a vizí. „Celé představení je takový společný rituál, lidi si odnáší z toho něco, co si indiáni odnášeli od ohně, když tam bubnovali a tancovali, je to rozšířené vědomí.“ Petrovi připadá, že terapie jsou přenosnější na divadlo než divadlo na terapie. Setkání s klientem je intimní, v divadle přítomnost diváků vyžaduje zjednodušení, nějakou zkratku. Vizitu označuje ale jako svobodné divadlo. Do hraní divadel Petr aplikuje opakující se zkušenosti s klienty v terapii. „Pokud naleznu nějaké zobecnění, třeba co se týče vztahu muže a ženy, použiji to i v divadle, diváci tomu okamžitě rozumí.“

Po mnoha letech psychologické praxe a hraní divadla Petr ví, že obě činnosti se navzájem doplňují a ani jednoho by se již vzdát nechtěl. „V terapii nacházím určité poslání. Zdá se mi, že to, co člověk může udělat, tak by udělat prostě měl,“ říká a dodává, že dokud mu budou síly stačit, tak své profese bude vykonávat. Petr závěrem výstižně shrnuje svou filozofii: „Jednoduše jde o to opustit blud nadřazenosti člověka a přiblížit se oné schopnosti spolupracovat se světem, a stát se tak opravdu harmonickou organickou součástí tohoto světa. A pokud toto vyplývá z mé terapie a z toho, co dělám na divadle, budu jedině rád...“

Petr Knotek při představení Čtyři dohody